

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Coleoptera (skalbaggar), **Familj:** Histeridae (stumpbaggar), **Släkte:** *Plegaderus*, **Art:** *Plegaderus sanatus* Truqui, 1852 **Synonymer:**

Kännetecken

En 2–3 mm lång, brun skalbagge med rundad kroppsform och påfallande kraftiga framben där skenbenen är platta och breda. Antennernas tre yttersta leder bildar en tydlig klubba, och halsskölden har djupa längsfårar samt ibland en tvärfåra på mitten. Mindre vedstumpbagge tillhör ett släkte med fem svenska arter som kan vara svårskilda. Mindre vedstumpbagge kan förväxlas med vanlig vedstumpbagge (*P. vulneratus*) och kantad vedstumpbagge (*P. saucius*), men har oftast en mindre kroppsstorlek än dessa, och har en enkel sidolist på halsskölden som saknar en tydlig intryckning i motsats till vanlig vedstumpbagge.

Utbredning och status

I hela norra Europa endast känd från Gotska Sandön (Lundberg 1997). Enligt Jansson (1925) så förekommer arten (under namnet *Plegaderus discisus*) huvudsakligen på de norra delarna av Gotska Sandön. Den kända utbredningen för mindre vedstumpbagge är splittrad med ett begränsat antal länder i Europa och Nordafrika. Arten saknas i Västeuropa och stora delar av Centraleuropa, och förekomsten på Gotska Sandön betraktas som en värmerelikt (Vienna 1980). Vår population tillhör underarten *P. sanatus* ssp. *gobanzi* J. Müller, 1903, som närmast är funnen i Slovakien och annars har en sydostlig utbredning som sträcker sig från Sydeuropa (Frankrike, Italien) till Krimhalvön i Ukraina (Mazur 2004). Nominatformen *P. sanatus* ssp. *sanatus* är känd från Nordafrika och Medelhavsländerna, men är även den uppgiven från Slovakien.

Ekologi

Ett rovdjur som lever av barkborrar under bark på nyligen döda tallar. Arten påträffas endast under det första året efter trädets död. Enligt Vienna (1980) så är arten känd från vanlig tall (*Pinus sylvestris*), terpentintall (*P. pinaster*) och svarttall (*P. nigra*). På Korsika är arten rovlevande på vanlig dvärgborre (*Crypturgus pusillus*) under barken på nyligen död terpentintall (Vienna 1980). Släktet dvärgborrar (*Crypturgus*) saknas på Gotska Sandön, men andra mindre barkborrar såsom tvåtandad barkborre (*Pityogenes bidentatus*) och fyrtandad barkborre (*P. quadridens*) kan utgöra bytesdjur för arten i Sverige.

Hot

Eftersom arten förekommer endast ett år på de döda träden hotas den av brist på kontinuitet i substrattillgången när förekomstarean är för liten. Mortaliteten hos tall genom intern dynamik kan variera, och under 2001 var det bara ett 10-tal nyligen döda tallar på de norra delarna av Gotska Sandön (Pettersson, opubl.). Man har även framfört farhågor för att risken för en totalbrand av Gotska Sandön blir allt högre med åren.

Åtgärder

Artens biologi och aktuella status bör studeras närmare. Riktade åtgärder för att tillgodose fortsatt tillgång på utvecklingsträd bör utföras, såväl på Gotska sandön som på Fårö.

Litteratur

- Jansson, A. 1925. Die insekten-, myriapoden- und isopodenfauna der Gotska Sandön. Länstidn. tryckeri, Örebro.
- Lundberg, S. 1997. Skalbaggar. I: Lorantz, M.-S., Rehnström, Å. & Westerdahl, C. (red.). Gotska Sandön – en tvärfacklig beskrivning. Föreningen Natur och Samhälle i Norden, 3:e reviderade uppl., s. 52–58.
- Mazur, S. 2004. *Histeridae*, s. 68-102. I: Löbl, I. & Smetana, A. (red.). Catalogue of Palaearctic *Coleoptera*. Vol. 2. Stenstrup, Apollo Books. 942 s.
- Vienna, P. 1980. Fauna d'Italia *Coleoptera Histeridae*. Edizioni Calderini, Bologna. 386 p.

Författare

Roger Pettersson 2007. © ArtDatabanken, SLU 2007.